

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani
vsaki petek.

Naročnina znaša: Za avstro-
ogrsko kraje za celo leto
5.44 K, za pol leta 2.72 K,
za četrt leta 1.36 K. — Za
Nemčijo za celo leto 5.96 K,
za pol leta 2.98 K, za četrt
leta 1.49 K. — Za Ameriko
za celo leto 7.28 K.

Posamezne številke
stanejo 10 vin.

Reklamacije so poštnine pro-
ste. Nefrankirana pisma se
ne sprejemajo. Roknisi se
ne vračajo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Štev. 47.

V Ljubljani, dne 24. novembra 1905.

Leto VIII.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista:
Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, in-
serate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Zidovske ulice štev. 5/I.

K otvoritvi državnega zbora.

Končno je vendar definitivno določen dan
za otvoritev državnega zbora. Dne 28. novem-
bra se odpró duri parlamentne palače na du-
najskem Franzensringu in poslanci se snidejo
na svoje „plodonošno“ delovanje. A če je jav-
nost že dolga leta ravnodušno čitala razglase
v uradnih listih, naznanjajoče otvoritev ali za-
ključenje parlamentnega zasedanja, se je vendar
tudi v Avstriji zgodil čudež in sestanek državnega
zbora je to pot resničen dogodek, kateremu je
posvečeno najizdatnejše zanimanje vse javnosti.
Kajti shaja se parlament volilne reforme, par-
lament preosnove, ki ima tej bolehati državi
vstvariti nov temelj in pripraviti edino zdravilo,
ki ji pomaga okrevati.

Volilna reforma . . . Ta najnujnejša potreba
za avstrijske narode, za brezpravne sloje, za
kulturna ljudstva in za državo samo se pri-
bližuje uresničenju in nobena sila ne prepreči
več njene zmage. Ogromno delo, ki ga je iz-
vršilo delavstvo vseh narodnosti zadnje tedne,
ni moglo ostati brez upliva niti na široko jav-
nost, niti na „merodajne“ faktorje; zahteva
splošne in enake volilne pravice ima danes
ogromno večino prebivalstva za seboj in tudi
najzagrizenejši nasprotniki čitajo, da bi bila
skrajna frivolnost, ako bi se poskušalo vpričo
brezprimernega ljudskega gibanja ošabno ali
lahkoumno ignorirati strastno, neopustivo za-
htevo milijonov.

In sili argumentov, iznešenih na polja
duševnega dela, v knjigah in časopisih, v de-
batah in v polemikah, iznešenih na shodih in
na ulici, so se radi ali neradi udali nasprotniki.
Volilna reforma pride v državnem zboru na
dnevni red.

Listek.

Počena srca.

Spisal Etbin Kristan.

Dalje.

Nič se ni izpremenilo v sobi. Amaliji pa
je bilo, kakor da je prišlo nekaj nepojmljivo
grdega sem, kar prodira iz vsakega kota in se
zarivava v vsako špranjo. Tako ostudno se ji
je zdelo, da ji je slabo prihajalo. Njen stud je
naraščal in ko je vzkipek do vrhunca, se je to
čustvo izpremenilo v nevtolažljivo sovraštvo.
Vse, vse, vse je sovražila: To sobo, tujca,
vino, samo sebe in še nekaj, čemur ni vedela
imena in česar ni znala vpodobiti. Tisto ne-
znano „nekaj“ pa je sovražila najbolj. Nena-
ravno se je nakremžila, da bi se bil trezen
človek ustrašil.

Njena družabnika pa sta bila že pod vlado
vinskih duhov. Oba obenem sta govorila s
pijanimi, disharmoničnimi in neprenehoma se
izpreminjajočimi glasovi.

— Lepa reč — no, takole, kaj igrate ko-
medijo? — Glej, za gledališče se pripravljaj.

Kako si jo vlada zamišlja, tega se ne da
nihče ne more kontrolirati. Žurnalistika raz-
tola toliko nasprotujočih si glasov, vseh baje za-
jetih iz najverodostojnejših virov, da je ne-
goče ločiti pšenico od plevla. Največje
zornosti vredna je pač vest sicer navadno
dobro poučenega „Linzer Volksblatta“, ki na-
znanja, da so glavna načela Gautschevega na-
črta: 1. Odstranitev kurij; 2. Splošna in enaka
volilna pravica; 3. Mali volilni okraji; 4. Raz-
delitev volilnih okrajev v posameznih deželah po
številu in znesku davkov deželnega prebivalstva.

Izvemši zadnjo točko bi bila torej
stvar popolnoma v redu; a kar se tiče razde-
litve volilnih okrajev, tega v glavnem tehnič-
nega vprašanja, mislimo, da bode še mogoče,
izpregovoriti pametno besedo. Ako se misli ta
zistem prikazati kot proporcionalnost, bode težko
najti vernikov v širših krogih. Ogoljuvanje
malih narodov le zato, ker niso tako bogati,
kakor veliki, ne bi bilo v naših očeh pravica.

Toda žal, da je o tem načrtu nemogoče,
danes resno debatirati, ker njegova ekzistenca
še nikakor ni zagotovljena. Vendar je zelo
verjetno, da ima vlada, influencirana od vzgled-
nega, veličastnega gibanja, resno voljo.

Pozornost pa je treba obrniti na drugo
stran. V raznih političnih strankah in med po-
sameznimi političarji ima splošna in enaka vo-
lilna pravica še mnogo sovražnikov, ki sicer
niso dosti pogumni, da bi odkrito priznali svoje
sovraštvo, ki pa rujejo tajno ter skušajo v
kalnem loviti ribe. S fantastičnimi predlogi naj-
nenaravnejših zistemov izkušajo razdvojiti
poslance, zavleči stvar ad calendas graecas,
izpodkopati vlado, ki so jo sami podpirali v
vseh rečeh in tako pripraviti tla za novo proti-
ljudsko, pravični reformi sovražno koalicijo.

Treba je gledati za kulise. Tam se pri-
pravlja nečiste kupčije.

Za delavce še ni prišel čas, da odlože
orožje. Pripravljeni morajo biti na vsako even-
tualnost. Ako bi pamet res odpovedala tam,
kjer je sedaj najbolj potrebna, ne boče drugače,
kakor da izreče delavstvo res zadnjo besedo
in da odgovori s **splošno stavko**.

— Saro bode izpodrinila. — Ah, dolgočasna
si. — Golobica, kaj si že popolnoma pi-pi-
pjana? — He, šam — hehehe — šam — pan —
jec — to je kapljica! — No, poljubi me —
Ne, ti . . . te — pec . . . kaj tebe? Mene, mene.
mene, mene. Hahaha! Hahaha . . .

Njene oči so se odpirale bolj in bolj, zi-
jala je zdaj temu, zdaj onemu v obraz, žgalo
jo je v prsih, pesti sta se ji stiskali, najrajši
bi jima bila z vso močjo v obraz. Ven-
dar je bila popolnoma brezmočna. Slabost ji
je legla po vseh udih v srce in v glavo. Mi-
slila je, da jo bode vino okrepčalo, pograbila
je kozarec ter je izpila, pa še eno čašo, a sla-
bost je naraščala, zavrtelo se ji je v glavi in
omahnila je. Njena tovariša sta se krohotala
na ves glas. Hotela sta jo dvigniti, a gugala
sta se in tavalja, pa sta se še bolj smejala.
Govorila sta tako, da drug drugega nista raz-
umela. Ni trajalo dolgo, pa je eden ležal na
tleh in zasmrčal. Drugi je začel tipati z nesi-
gurnimi rokami po Amalijinem telesu. Potem
je odtaval do divana, pa se je tam iztegnil.
Nekaj časa je ležal, pa je vstal in je šel zopet

Volilna pravica in narodnost.

Nasprotniki politične enakopravnosti, ki
vidijo, da je nastopil boj za splošno in enako
volilno pravico v štadij najbolj energične res-
nobe in da na noben način ni več mogoče
zavlačevati volilno reformo, iščejo sedaj z nape-
njanjem zadnjih moči oblike volilne pravice,
ki bi bile podobne razširjenju, a vendar bi
popačile splošnost in enakost. Posebno med
nemškimi buržoazijci je celo krdelo takih ptič-
kov, ki pojo najneverjetnejše melodije. Po
nemških meščanskih časopisih preobračajo vo-
lilne „ideje“ prave kozolce; eden fantazira o
pomnoženju mandatov za peto kurijo, drugi
modruje o pluralnem zistemu, tretji se ukvarja
s pomnoženjem mandatov za mesta; vsem
skupaj pa je namen, ohraniti Nemcem v dr-
žavi veliko večjo moč, kakor jim gre po njih
številu.

Otrok ima pač različna imena; enkrat se
mu pravi „varstvo posestnega stanja“, drugič
„obramba višje kulture“, tretjič „vpoštevanje
gospodarske moči“; ali hudič je isto kakor
vrag in sleparstvo je enako, naj se izvrši pod
katerim si bodi geslom.

Enakost volilne pravice je načelo, ima pa
tudi gotov namen. Enakim dolžnostim naj od-
govarjajo enake pravice; v bivstvu so dolžno-
sti vseh državljanov enake napram državi, ka-
teri morajo vsi plačevati davke v primeri s
svojem premoženjem in s svojimi dohodki,
in vsi služiti kot vojak v primeri s svojimi
sposobnostmi. Ta enakost dolžnosti je seveda
samo načelna, ali če bi hoteli preiskovati ne-
enakosti, bi se pokazal rezultat proti tistim,
ki se zaganjajo v enakopravnost; davčne in
vojaške privilegije imajo faktično sloji, ki imajo
tudi politične privilegije. Enaki volilni pravici
pa je namen, da privede faktično večino do
veljave v parlamentu, manjšine pa do tistega
upliva, ki jim gre po dejanskem razmerju.
Vsaki zistem, ki ima namen, vstvarjati drugačne
večine, je bivstvu enake volilne pravice na-
sproten.

Nemško prebivalstvo v Avstriji se nahaja
v manjšini. Sklicavanje na dejstvo, da plaču-

k Amaliji. Hotel jo je vzdigniti. Bila je težka
kakor klada. Vlekel jo je bolj kakor nesel in
po dolgem natezanju jo je odvelkel do divana,
kamor jo je s težkim naporom položil. Ona
se ni ganila. To delo ga je upehalo. Sedel je
na stol, pa se je takoj zvrnil. Zaklel je, a bil
je tako pijan in len, da ni niti poskusil vstati.
Obležal je in zaspal. Stud je plaval po sobi
in bilo je, kakor bi se grda, pošastna kremža
režala iz kota.

Ko se je Amalija zbudila, se dolgo časa
ni mogla spomniti, kaj se je zgodilo. Izprva
ni niti vedela, kje da je. Počasi se ji je po-
vračal spomin, a marsikaj ji je ostalo nejasno.
V glavi in v prsih ji je bilo čudno prazno in
pusto. Dolgo je ležala budna, a brez misli na
divanu. Šele, ko so jo zažele od nerodnega
ležanja boleti kosti, je počasi vstala. Šla je k
vratom, a bila so zaprta. Spomnila se je, da
je imel mlajši mož ključ. Preiskala je spečemu
žepe, našla je ključ, za silo si je popravila
obleko, pa je odprla vrata in odšla.

Dalje prihi.

jejo Nemci razmeroma več davkov, kakor Poljaki ali Slovenci, nima z volilno pravico ravno tako ničesar opraviti, kakor je za politično „pravico“ irelevantno, da plačuje knez Schwarzenberg več kakor njegov kočij. Zato Schwarzenberg bolj živi. Ako imajo Nemci več premoženja, profitov in dohodkov, jim je to gotovo koristno; ali volilnih privilegij se ne da utemeljiti s tem. Zato protestiramo z vso odločnostjo proti vsakemu poizkusu, s katerim bi se hotelo ubiti enakost glasovanja z neenako razdelitvijo okrajev.

Popolna enakost volilne pravice je potrebna že radi rešitve narodnega vprašanja, ki bode tem ložje, čim jasnejšo sliko narodnostnih razmer poda bodoči parlament. Šovinizem uspeva najbolj v megli, zagrinjajoči resnico. S fiktivnimi veličinami, kakršne vstvarja sedanji volilni sistem, se igra hazardno igro narodne ošabnosti, naraščajoče v neizmerno blaznost, odpor, ki se postavlja šovinistični prepotentnosti v bran, pa postane sam šovinističen. Tisti hip, ko pride v državni zbor toliko nemških poslancev, kolikor jih v resnici odgovarja nemškemu prebivalstvu Avstrije, so odete vele-nemške ambicije s plaščem nevtajive smešnosti, pred katero ne morejo obstati; prisiljeni so tedaj, vpoštevati dejanske razmere in mesto visokoletečih fanatičnih in prevzetnih planov skrbeti za varstvo svojih faktičnih interesov. Obenem pa postane pretiravanje drugih narodnosti ne le nepotrebno, temveč njim samim škodljivo. Nemogočnost vsake hegemonije v raznonarodni državi se pokaže popolnoma jasno in samo harlekinu še lahko deklamirajo o njej, s čemur pa se pripravijo ob vsako veljavo. Potrebe realne politike pa prisilijo kmalu vse, da poiščejo način, kako bi vsaki najboljše zavaroval svoje interese; ker imajo tedaj vsi en cilj, se morajo tudi odločiti za eno sredstvo: Za samoupravo vseh.

Enaka volilna pravica vodi k narodni avtonomiji.

Politični odsevi.

Z zboljšanjem učiteljskih plač se je pečal kranjski deželni zbor. Liberalni kakor tudi klerikalni poslanci so bili nenavadno prijazni delavcem. Seveda, tudi deželni zbor nima večnega življenja, prišlo bode zaključenje, pa nove volitve in z učiteljskimi glasovi bode treba računati. In zato je čas, da se stori nekaj za učitelje. Sicer prihaja to izpoznanje precej pozno. Da se učiteljem slabo godi, je že stara stvar. In da je dežela dolžna skrbeti za tiste, ki vzgajajo mladino ljudstva, tudi ni nič novega. Znano je tudi že davno, da večne materialne skrbi niso sredstvo za pospeševanje stanovskih dolžnosti. Ali učitelji niso bili — nevarni. Slikali so svoje žalostne razmere v svojih časopisih in to ni bolelo nikogar. Sele, ko so nastopili z znano obstrukcijo na zadnji deželni učiteljski konferenci, so gospodje izpoznali, da je situacija bolj resna, kakor so mislili prej. Sedaj se vse topi ljubezni do učiteljev. Tako je seveda povsod; kdor ne zahteva svojih pravic tako, da se ga mora slišati, njega se ne sliši; kdor ne podkrepí svojih zahtev z močjo, na njega se ne ozira. Učiteljem je to dober pouk. A dolgoletno preziranje važnega vprašanja se sedaj maščuje. Deželne finance so jako klavrne in če bi tudi deželni zbor hotel izdatno pomagati, ne more. Kajti »kjer nič ni, tudi cesar ne vzame«. Od samih simpatij učitelji ne morejo živeti. Deželni zbor bi bil moral že davno skrbeti, da bi bil našel nove vire dohodkov in če bi bil smatral učiteljsko vprašanje važno, bi bilo sedaj lahko že rešeno. Tako pa dajejo sedaj mesto regulacije draginjsko doklado. In glede te se ne morejo zediniti. Računajo, pa vidijo, da ni denarja. Nekaj bi lahko dali, a mnogo ne. Kako torej razdeliti? Komu dati in komu ne? Eden misli tako, drugi tako. Potem pravi drugi zopet drugače. Sklenejo, pa zavržejo lastni sklep, pa debatirajo iznova, pa delajo načrte, pa jih zavržejo in končno se zedinijo na podlagi predloga, ki je najcenejši. Oženjeni učitelji dobe nekaj, samci in učiteljice ničesar. Najčakajo na definitivno rešitev. In ker morajo dotlej vendar le živeti, naj delajo dotlej dolgove, kadar pa pride regulacija, bodo komaj toliko dobili, da bodo mogli od priboljška plačevati obresti. To so posledice slavne kranjske politike. Stranki pa res nimata druga drugi veliko očitati. Če

je tudi bila klerikalna obstrukcija učiteljem škodljiva, je bilo učiteljsko vprašanje vendar že pred obstrukcijo pereče. Sedaj bi komaj dvojna regulacija pomagala.

V dalmatinskem saboru je bil sprejet predlog za splošno in enako volilno pravico. Zanj so govorili Hrvatje, Srbi in Italijani.

V hrvatskem saboru je podal poslanec dr. Frank predlog za splošno volilno pravico.

Avstrijska gosposka zbornica ima prvo sejo dne 1. decembra.

V Gracu so socialni demokratje pri občinskih volitvah v tretjem razredu zmagali z veliko večino in z vsemi kandidati.

Moravski deželni zbor se je odel z neverljivo „slavo“. Izdelal in sprejel je volilno reformo, izvršil pa je svoje delo pod zaščito celega gozda bajonetov in sabelj. Čeravno so bile vse demonstracije brnskega delavstva, ki prihaja pri volilni reformi kot faktor z najživejšim zanimanjem v poštev, vseskozi mirne in pri vsej impozantnosti dostojne, se je vendar koncentriralo v Brnu na dan glasovanja o volilni reformi celo armado vojaštva in okrog deželne hiše je bilo kakor v zasednem mestu v času vojne. Te priprave, ki jih nobeni izgredi ne morejo motivirati, prikazujejo, kakšno slabo vest so imeli gospodje parlamentarci. A njihovo delo je bilo res tako, da jim ni moglo narediti mirne vesti. Izdelali so načrt, ki je pravo zasmehovanje delavstva. Stare kurije ostanejo. Število poslancev se pomnoži na 155, trem starim kurijam se doda novo četrto, v kateri imajo delavci poleg vseh privilegiranih volilcev volilno pravico. Ali ne le, da se tukaj ponavlja Badenijeva spaka »splošne« volilne kurije: ta razred dobi smešno malo število 20 mandatov. Dežela pa se ne razdeli za splošne volitve enostavno v dvajset volilnih okrajev, temveč tu se hoče naenkrat uveljaviti načelo narodnosti. In sicer tako: Celo Moravsko se razdeli najprej na štirinajst okrajev, v katerih volijo samo Čehi. Potem se razdeli še enkrat celo deželo v šest okrajev in sedaj volijo samo Nemci. Pravično načelo slabo izvedeno in na krivem mestu. Tej razdelitvi ni namen, varovati interese obeh narodnosti, temveč preprečiti vsak večji uspeh delavcev. Razume se, da so bili delavci obeh narodov do skrajnosti ogorčeni nad takim ropom volilne pravice in dali so temu duška na galeriji deželnega zbora. Poslanca Hybeš in Eldersch sta govorila z galerije, delavci pa so posuli po zbornici polno rdečih listkov, na katerih pravijo: »Obdržite si še teh 20 mandatov. Ne maramo jih.« Najbolj ogorčeni so delavci nad mladočeskimi poslanci, ki so ves čas razglašali, da zahtevajo splošno in enako volilno pravico, pa so se vendar udali, čeravno bi bili lahko preprečili to spako reforme, ako ne drugače, pa vsaj z obstrukcijo. Moravski delavci so sklenili, nadaljevati boj za splošno in enako volilno pravico z vso odločnostjo in protestirajo proti temu, da bi se predložilo tako reformo na sankcioniranje. Poslanca sodruga Hybeš in Eldersch sta pri ministrskem predsedniku baronu Gautschu brzojavno protestirala proti koncentriranju vojaštva. Na Moravskem je torej pričakovati še hudih bojev.

V tirolskem deželnem zboru so izdelali volilno »reformo«, ki sloni zopet na kurialnem sistemu. Delavci niso imeli pričakovati ničesar od take preosnove. A privilegiranci se sami niso mogli zediniti. Meščanski poslanci so se pritoževali, da se hoče le povečati ogromno večino in so začeli v pondeljek z obstrukcijo. Že v torek je vlada odgodila zasedanje.

Nova ogrska stranka. Dissidenti, ki so bili izstopili iz liberalnega kluba, so ustanovili novo stranko, ki se imenuje »ustavna«. Stati hoče strogo na podlagi pogodbe iz leta 1867. Ali ostane ta stranka združena s koalicio ali ne, še ni povedano.

Ogrski boj med koalicijo in vlado se poostruje do najvišje stopnje. Vlada je imenovala celo vrsto novih velikih županov, kar se zgodi navadno, kadar se menja vlada. Koalicija pa jih bojkotira. Ko je n. pr. grof Pallavicini prišel v Satorálya Ujhely, je bil urad zaprt in nihče mu ga ni hotel odpreti, nihče nasekati drv, zakuriti peči, osnažiti obutal, nihče mu ni dal jesti ne piti, tako da se je moral povrniti v Budimpešto. Vlada se hoče revanžirati s tem, da instalira velike župane s silo in pa da konfiscira zbirke denarja na podlagi zakona, ki prepoveduje vsako zbiranje.

Ta zakon je bil pred leti sklenjen proti socialistom in sedanji koalirani junaki so glasovali zanj. Danes pa se polaga vrv, ki so jo naredili, njim samim za vrat.

Saksonski sodrugi se pripravljajo na boj za splošno, enako, tajno in direktno volilno pravico s proporcionalnim sistemom. Na Nemškem velja za državni zbor splošna in enaka volilna pravica — in ne more se reči, da v Reichstagu ne bi bili zastopani interesi najraznovrstnejših slojev — ali za deželne zbore imajo tudi še prav reakcionarne sisteme. Na Saskem so že imeli splošno volilno pravico, pa so jo iz strahu pred delavci odpravili. Danes, ko so v državnem zboru poslanci iz cele Saske skoraj sami socialni demokratje, je umevno, da je volilna pravica s tremi razredi, ki dela delavce popolnoma brezpravne, zanje pravo zasramovanje. Ruski in ogrski dogodki ter gibanje v Avstriji je tem ložje našlo glase odmev na Saskem, in sodrugi so sklenili, da začno boj z vsemi sredstvi za doseg splošne in enake pravice.

Tudi italijanski socialni demokratje hočejo splošno volilno pravico. Profesor Labriola je objavil v rimskem »Avanti«-ju odprto pismo, s katerim poziva stranko, naj začne boj za to pravico.

Konflikt s Turčijo. Sultan v Carigradu je postal trdovraten. Ko so zahtevali poslanci raznih držav skupno konferenco, da bi mu priporočili, naj sprejme reformni načrt za Makedonijo, pred vsem finančno kontrolo velevlasti, je odbil to avdijenco. In tudi pozneje je ostal nepristopen. Sedaj so sklenile velevlasti, da prirede mornarsko demonstracijo proti Turčiji. Vsaka velesila odpošlje po tri bojne ladje, ki se združijo dne 22. t. m. v Pireju, atenski luki, pod komando avstrijskega admirala Ripperja. Ladje, ki so namenjene za to demonstracijo, so že odplule v grške vode.

Na Ruskem se povrača mir. Še enkrat so pretečeni teden delavci v Peterburgu proklamirali splošno stavko in so jo držali do ponedeljka opoldan, največ radi tega, ker je bilo nekoliko upornih mornarjev obsojenih na smrt in se jih je res hotelo ustreliti. To je opuščeno. Delavci so ustavili stavko, a pripravljajo se, da začno po novem letu z generalnim štrajkom po celi deželi, ako do tistega časa ne bodo izpolnjene njih najvažnejše politične in gospodarske zahteve. — Poljaki nastopajo jako energično proti vladi, ki prezira njih stremljenje po večji svobodi. — V Moskvi zboruje kongres zemstev.

Norveški Storthing je na seji dne 18. t. m. izvolil danskega princa za norveškega kralja. Predsednik zbornice je dobil nalog, da naznani izid volitve danskemu kralju in princu Karlu.

Norveški kralj, danski princ Karel, si je vendar izbral ime Hakon VII., svojemu sinu pa je dal ime Olaf.

Domače stvari.

Delavska predstava. Slovensko gledališče v Ljubljani priredi dne 28. novembra popoldan delavsko predstavo. Igrana bode socialna drama F. Langmanna »Jernej Turazer«. Vstopnice je dobiti pri vseh zaupnikih. Vsem delavcem toplo priporočamo, da se udeležijo te predstave. Vse natančneje povedo gledališki listki.

Novi občinski in volilni red za Ljubljano je v načrtu dotiskan. Zanima nas v prvi vrsti volilni red, in sicer § 1., ki določa, kdo ima aktivno volilno pravico. Ta paragraf se glasi: Upravičeni, da volijo, so vsi avstrijski državljani moškega spola, ki so 24. leto dopolnili, če:

1. jim je predpisan v mestni občini ljubljanski kak direktni davek vsaj že leto dni; ali če so

2. ljubljanski častni meščani ali meščani, ali pa:

3. občani, ki so:

a) člani knezoškofijskega stolnega kapitlja v dušnem pastirstvu ali na javnih ljudskih šolah nameščeni duhovniki vseh priznanih konfesij;

b) častniki in vojaški služniki s častniškim naslovom, kateri so stalno vpokojeni ali so stopili iz vojaške službe, pridržavši si vojaški čin;

c) služenci, kakor tudi upokojeni vojaški služniki brez častniškega naslova, potem slu-

žeči in vpokojeni vojaški uradniki, v kolikor te vsebe ne spadajo v stan kakega vojaškega predela:

c) doktorji, ki so svojo akademično stopnjo dosegli na kakšni tuzemski visoki šoli; nadalje oblasno potrjeni civilni tehniki in rudniški inženirji, ki so prebili stroge preskušnje na kakšni tuzemsko-tehniški visoki šoli;

d) voditelji in stalno nameščeni učitelji na javnih ljudskih šolah, ki so v občini, in ravnatelji, profesorji in učitelji, nameščeni na drugih javnih učiliščih v občini;

e) služenci, stalno ali začasno vpokojeni dvorski, državni, deželni, občinski in javnih zakladov uradniki, katerim se od njihovih plač, pokojnin in počinin predpisuje dohodarina v Ljubljani;

4. občani, ki vsaj 5 let nepretrgoma v Ljubljani prebivajo.

Odsotnost iz Ljubljane povodom vojaškega službovanja smatrati je prav tako malo za pretrganje bivanja, kakor se v petletno — za dosego volilne pravice potrebno — dobo ne more všeti onega časa, za katerega je bil kdo od drugod radi vojaškega službovanja v Ljubljano poklican.

Je-li kdo bivanje v Ljubljani pretrgal, presoja se po določilih domovinskega zakona z dne 5. decembra 1896, drž. zak. št. 222 . . .

Delavec ima torej volilno pravico, ako plačuje direkten davek ali pa, ako biva vsaj pet let nepretrgoma v Ljubljani.

Voli se v štirih volilnih razredih. V prvem razredu so častni meščani in tisti, ki plačujejo najmanj 200 kron direktnega davka; v drugem tisti, ki plačujejo 50—200 kron, v tretjem tisti, ki plačujejo manj kakor 50 kron in pa iz meščanov, ki niso uvrščeni v prvi ali drugi razred. Vsi drugi volijo v četrtem razredu. Prvi trije razredi volijo po deset, četrti pa šest občinskih svetovalcev. Žene, ki so doslej imele volilno pravico, jo izgube.

O volilnem redu in o magistratovem utemeljevanju še izpregovorimo podrobno. Ne verujemo pa, da bode načrt sprejet brez večjih popravkov.

Dunajski Industriellenbund, ki ima ude po celi državi, je sklenil, priporočiti vsem industrialnim društvom, naj dajo njegovi udje 28. novembra vsem delavcem, ki to žele, prost dan. „Industriellenbund“ je največja zveza industrialcev v Avstriji. Sodeč po njegovem sklepu je pričakovati, da tudi pri nas podjetniki ne bodo nasprotovali želji delavcev, da so dne 28. novembra prosti.

Ljubljanski pevski pomočniki prosijo občinstvo, naj se z domačim kruhom za prihodnji torek že prej oskrbi, ker se 28. novembra ne bode peklo domačega kruha, da se morejo pekovski pomočniki udeležiti manifestacije za splošno in enako volilno pravico.

„**Lojalen**“ list je res „Slovenski Narod“ in da se liberalna stranka poslužuje tega glasila, ki ni njeno in ki je tudi ne zastopa, je žalostno. Ves pretečeni teden je „Narod“ ščuval ljubljanske trgovce, naj se ne udajo „terorizmu“ socialnih demokratov in naj dne 28. novembra ne zapro svojih prodajaln. In ker bi bil moral prenehati s svojim klobasanjem o terorizmu, ako bi bil hotel resnično poročati o shodu, ki je bil v nedeljo v „Narodnem Domu“, je vse, kar se je tam govorilo, tendenciozno izvil. Čemu to delo in zakaj, tega živa duša ne razume. Ako je namreč res prijatelj splošne in enake volilne pravice — s katero proporcionalni zistem ni v nasprotju — tedaj ne pojde nikomur v glavo, zakaj hoče preprečiti trgovskim pomočnikom, da bi se tudi oni ne udeležili manifestacije zanjo. „Narodovo“ vprašanje, čemu demonstrirati, ko se je deželni zbor izrekel za splošno in enako volilno pravico, je pač prenaivno. Kaj misli „Narodna tiskarna“, da je ona edini faktor, kateri se ima in kateri se more kaj demonstrirati? Menda je gospodom urednikom psevdoliberalnega glasila znano, da se dne 28. novembra snide državni zbor in če se ravno na ta dan demonstrira, le ni treba preveč ženijalnosti, da se ugane, komu je manifestacija namenjena. Ergo bi si lahko prihranil tako otroško vprašanje. Čemu je vsaka demonstracija za splošno in enako volilno pravico trn v peti, pa ni mogoče misliti ničesar drugega, da je bilo vse, kar je doslej napisal v prid splošni in enaki volilni pravici, neodkritosrčno in pisano z nevoljo živali, ki pač skače skozi obroč, a le zato, ker

ima dresen bič v rokah. Zapomniti pa si bode treba še nekaj drugega: „Narod“ kliče namreč — in pametnega razloga zopet nihče ne najde — policijo in vojaštvo na pomoč, da dokumentira svojo „svobodomiselnost“. To delo v poročilu o tistem shodu, na katerem je bilo popolnoma jasno rečeno: „Delavci žele, da bi trgovci dne 28. novembra v Ljubljani zaprli svoje prodajalne, ali ne morda iz strahu pred razbitimi šipami, ker tako zapiranje ne bi povzdignilo delavske manifestacije, temveč zato, da sami, iz lastne volje podkrepe demonstracijo ljubljanskega prebivalstva.“ O terorizmu govoriči list, ki edini terorizira in terozirira, ki igra žalostno ulogo vitezov, na Nemškem „Scharfmacher“ imenovanih, le da bi zakril nizko mišljenje, izražajoče se v njegovem „liberalnem“ klicu po policiji. Ali eno dejstvo pač tolmači ves njegov bes, in sicer skrajno sovraštvo do delavcev. Kajpada, ako bi delavci slušali „Narodovo“ povpelje, ako bi hoteli biti njegovi pokorni „Nachläuferji“ brez lastnih misli, tedaj bi jih „Narod“ tudi včasi pohvalil. Ako bi hoteli njegovi kliki delati štafazo, bi bilo prav. Če pa pokažejo, da imajo svojo glavo, da sklepajo in izvajajo sklepe brez njegove patronance, tedaj je ogenj v strehi in delavci so „tolpa“ in „suroveži“ in kdo vé, kaj še vse. Mi pa mislimo, da bode policija pametnejša od „Naroda“. Ljubljanski delavci so že dosti demonstrirali, a pokazali so še vselej, da imajo več politične izobrazbe in takta, pa bodo tudi dne 28. novembra obranili red in mir brez bajonetov, pa če tudi „Narod“ počí.

Značilno! Celjska „Domovina“ objavlja v 91. številki sledečo za ponosne narodne „voditelje“ zelo značilno beležko:

Slovenske občine, govorite! Zaman smo čez mesec dni pozivljali naše narodne voditelje, da prirede shode za splošno in enako volilno pravico po celem Spodnjem Štajerskem. Kadar se bo šlo za volitve, takrat bodo zopet prišli pred tebe, slovensko ljudstvo! Sedaj pa nisi vredno, da bi Ti povedali, kakšen pomen ima silni boj za volilno pravico v celi Avstriji. Zato se obračamo danes do Tebe, slovensko ljudstvo! Ti govori, Ti povej odločno in samozavestno, da hočeš pravice za sebe in za svoje potomce, povej zavestno in jasno, da hočeš, naj vlada v Avstriji ljudstvo, a ne privilegirano plemenitstvo!

Slovenske občine! Vaša dolžnost je, da govorite! Vsak slovenski občinski zastop naj sklene — kakor je to storila odločna in vrla trboveljska občina — v imenu cele občine sledečo resolucijo: „Občinski zastop v . . . je v svoji seji dne . . . v imenu cele občine sklenil, da se v polnem obsegu pridružuje vsem onim, ki se borijo za uvedbo splošne, enake in neposredne volilne pravice v vse zakonodajalne zastoje, v prvi vrsti v državni in deželni zbor.

. . . dne . . . 1905.

(Pečat in podpisi občinskih odbornikov)*.

Slovenske občine! Storite to velevažno svojo dolžnost čimprej. Resolucije lahko vsaka občina vpošlje na naše uredništvo, ki bo vse izročilo našim poslancem, kateri bodo na podlagi teh izjav in zahtev slovenskega ljudstva lahko z mirno vestjo zaklicali v prihodnjem zasedanju državnega zbora: Dajte ljudstvu pravice, ki jih zahteva!

Slovenske občine, storite svojo dolžnost!

Seveda bi bilo to nasvetovati tudi kranjskim občinam.

Manifest ljubljanskemu prebivalstvu, s katerim se ga vabi na udeležbo pri manifestaciji dne 28. t. m., je izdala lokalna organizacija sporazumno z izvrševalnim odborom jugoslovanske socialno-demokratske stranke v 15.000 iztisih.

Zadruga črevljarijev je sklenila, da ljubljanski črevljari dne 28. novembra zapró svoje prodajalne.

Občinske volitve bodo kmalu v Idriji. Imenik volilcev so že izložili. Liberalci imajo zopet svoje grde manevre. Delavci seveda v privilegiranih razredih posebnih uspehov ne morejo pričakovati, ali svojo dolžnost bodo že storili v polni meri.

Minister poljedelstva Buquoy je bil 2. novembra v Idriji. Deputacija delavcev mu je predložila delavske zahteve. Sodrug A. Kristan mu je pa raztolmačil obširno delavski položaj. Sedaj pa so z Dunaja že poslali nadsvetnika Poscha, da preišče delavske razmere in se z delavci dogovori. Nadejati se je zboljšanja.

„**Slov. Narod**“ se neprestano zaganja v idrijske sodruge, posebno še v sodruga A. Kristana. Vzrok vsej onemogli jezi tiči v dejstvu, da sodrug A. Kristan kot občinski odbornik neusmiljeno biča neredno občinsko gospodarstvo, ki je v rokah najožjih somišljenikov „Slov. Naroda“. Imuniteta odgovornega ured. „Slov. Naroda“ štiti pisanje „Narodovih“ dopisnikov, ki so seveda še prav posebno predrzni, vedoč, da so tozadevni napredni advokati v večnem strahu, da jih „Slov. Narod“

ne raztrga in jim odje kliente. Porotniki so pa iako sami trgovci in obrtniki, ki se zopet bojé „Narodovega“ terorizma. Žalostne in korumpirane so naše revne razmere.

Dopisi.

Trst. (Iz proste luke.) Ces. kr. glavna skladišča v prosti luki, podrejena trgovskemu ministrstvu, imajo nedvomno veliko važnost za prometno življenje cele države. Ali pažnja, ki jo vlada temu zavodu posvečuje, je skrajno enostranska in spominja živo na znane Patjomkinove vasi. Razvoj in povzdiga trgovine je geslo, za katerim se skrivajo koncesije posameznim privatnim interesentom, za splošnost pa se skrbi prav po mačehovski. Pravzaprav se ni čuditi, da je v takih razmerah delavec popolnoma pozabljen. Z zistemom zaslužujočega akorda in subakorda se izkorišča delavce do krvi; če pa se oglasijo in zahtevajo zboljšanje svojega položaja, jim dajo čepice s črnorumenimi trakovi in s tem naj bi bil želodec zadovoljen. Reči se mora pač, da so bili doslej tudi delavci veliko krivi, kajti v Trstu bi bili lahko že pri drugih strokah videli, da si zboljšujejo položaj delavci le tedaj, ako si ustvarijo močne organizacije. Tega pa proletariat v prosti luki doslej ni storil in če so delavci res že enkrat pridobili kaj, so kmalu zopet izgubili vse. Končno pa je trajna beda le dobra šola in tudi delavci iz proste luke so se naučili, da se morajo pač organizirati. Že dne 19. oktobra so imeli posvetovanje v dvorani „Tersicore“, kjer so izvolili pripravljalni odbor. Ta je bil sestavljen iz 5 akordnih in iz 5 delavcev tehnične hidravlične električne sekcije. Izdelal je pravila za društvo, ter jih je v nedeljo, 19. t. m., predložil shodu, na katerem so bila prečitana v slovenskem in v italijanskem jeziku ter soglasno sprejeta. Organizacija se je ustanovila ter namerava najeti prostore v „Delavskem Domu“. Shod je tudi sklenil, da se delavci iz proste luke dne 28. t. m. udeležijo manifestacije za splošno in enako volilno pravico. Delavci so s tem storili odločen korak in če bodo vztrajno delovali, ne izostane uspeh. — Ako bi mero-dajni gospodje imeli smisla za realne potrebe, bi sami pozdravili ustanovitev organizacije, ki bode pomagala, da se odpravi sedanje anarhične razmere v prosti luki, kjer je nezadovoljnost splošna. Nezadovoljni niso samo delavci, temveč predpostavljani tudi ne in končno tudi stranke ne. Kdor pa pogleda natančneje v to mašinerijo, izpozna lahko, da so žalostne razmere delavcev največ krive tega. —

Za splošno in enako volilno pravico so se oglasili pri nas tudi — patriotje. Italijansko politično liberalno društvo je priredilo — strmite! — zaupniški shod. Mogočna manifestacija, kaj? Ali zato so se napihivali, kar se je dalo. Trdili so celo, da so oni prvi manifestirali zahtevo splošne in enake volilne pravice, socialni demokratje pa so od njih prepisali svoj program. No, dr. Venezian je res leta 1898 predložil tržaškemu deželnemu zboru volilno reformo, ki pa je bila tako „enaka“, da bi bila zagotovila Italijanom 57 mandatov, Slovencem pa devet. In danes se še ne upajo, javno nastopiti za splošno in enako volilno pravico. Kar pa jih je sram tudi na drugo stran, pa hočejo z dolgim jezikom, ali lepo v varnem skrovišču, prekositi socialne demokratje. — Sicer pa smo zadnjič slišali slovenske nacionaliste, ki so ravno tako trdili, da so bili oni prvi za splošno in enako volilno pravico. Toliko jih je bilo „prvih“, pa so vendar morali priti socialni demokratje, da so stvar spravili v tir!

V nedeljo popoldan je v gledališču Rossetti ruska revolucionarka dr. Angeliko Balabanov predavala o ruski revoluciji, v ponedeljek zvečer pa o filozofiji in socializmu. Oba predavanja sta bila izvrstno obiskana, gledališče je bil o vnedeljo še premajhno. Po obeh predavanjih so bile demonstracije za volilno pravico.

V ponedeljek so imeli tudi železničarji v „Delavskem Domu“ shod in so sklenili, poslati dva delegata na železničarsko konferenco (23. novembra) na Dunaj. Po shodu so skupno z italijanskimi sodrugi demonstrirali.

Iz stranke.

Pozor, ljubljanski delavci!— Odbor ljubljanske organizacije, sporazumno z zaupniki vseh strok, je sklenil:

1. Dne 28. novembra, ob otvoritvi državne zbornice, **ustavijo delavci delo** v znamenje manifestacije za splošno in enako volilno pravico. Kjer se še ni zgodilo, naj se delavci **ne-mudoma** primerno dogovore z delodajalci. Čast ljubljani, delavstva zahteva, da se ta dan ne dela. Kdor ima iskrico čuta solidarnosti, komur je splošna in enaka volilna pravica resna zahteva, demonstrira dne 28. novembra za njo s tem, da ustavi delo. Kdor ima tako malo smisla za delavsko vzajemnost, da bi ta dan zaničeval splošni sklep delavcev in delal, ne more pričakovati političnega spoštovanja svojih tovarišev.

2. Naprosi se gospode trgovce, da v znamenje manifestacije za splošno in enako volilno pravico, ki je eminentna politična zahteva celega naroda slovenskega, dne 28. novembra **zapre svoje prodajalne in zavode**. Z ozirom na velike žrtve, ki so jih doslej delavci sami doprinesli v tem boju, je pričakovati, da se bodo gospodje trgovci temu vabilu dragovoljno odzvali. Organizacija noče, da bi zaprli trgovine iz strahu pred delavci, temveč iz solidarnosti z njih zahtevo, ki ni samo delavska, marveč obče narodna.

3. Ob 10. uri dopoldan se priredi velik **manifestacijski shod**. Ako bode vreme ugodno, bode shod pod milim nebom na cesarja Jožefa trgu, v nasprotnem slučaju pa v dvorani „Mestnega Doma“. Vsi delavci, pa sploh vsi prebivalci Ljubljane so povabljeni, da se polnoštevilno udeležijo tega shoda.

4. Po shodu je **manifestacijski pohod** po mestu do palače deželne vlade, kjer bode posebna deputacija naznanila gospodu deželnemu predsedniku želje ljudstva glede splošne in enake volilne pravice. Prosi se delavstvo in celokupno prebivalstvo, naj se tudi te demonstracije udeleži v polnem številu.

5. Posebnemu odboru je naloženo, da stori primerne korake pri upravi slovenskega gledališča, da priredi dne 28. t. m. popoldan, če je le mogoče, delavsko predstavo.

Odbor lokalne organizacije upa, da bode njegovo vabilo povsod tako iskreno sprejeto, kakor je storjeno in da uprizaro Ljubljana dne 28. novembra manifestacijo, ki bode dostojna in na čast glavnemu mestu slovenskega naroda.

V **Trstu** so doslej sledeče stroke sklenile, praznovati dne 28. novembra: Tiskarji, mehaniki, kavarnarji, slaščičarji, črevljarji, kotlarji, kovinarji, brivci, sodarji, lesni delavci, zidarji, litografi, peki, delavci kemične industrije, privatni uradniki, težaki, delavci v prosti lukii in v glavnih skladiščih. Nadaljna posvetovanja se še vrše.

Shodi.

Ljubljana. V soboto, 11. t. m. je bil v areni „Narodnega Doma“ velik shod z dnevnim redom „Splošna in enaka volilna pravica ter stališče vlade“. Predsednikom shoda je bil izvoljen sodrug Tokan. Poročal je sodrug E. Kristan o dosedanjem razvoju boja za volilno pravico, o krvavih dogodkih na Dunaju in v Pragi, o sklepih strankinega zbora in o ofici-oznem komunikéju v „Wiener Abendpost“, kateremu so sledili razni komentarji s poskusi, da bi se naredilo „štimung“ za volilno reformo z ohranitvijo privilegij veleposestnikov in trgovskih zbornic. Ob burnem pritrdjevanju celega zbora je govornik naglašal, da se delavstvo ne bo dalo na noben način preslepiti in da ne sprejme absolutno nobene volilne reforme, ki bi ne imela za podlago splošne in enake volilne pravice. Kakor so sklenili delavci po celi državi, je govornik prepričan, da bodo tudi slovenski delavci rajši porabili najostrejšo orožje, pa vstopili v politično stavko, kakor da bi v tem boju popustili, preden dosežejo popolno zmago. Tem besedam je sledilo tako odločno pritrdjevanje, da nihče ne more dvomiti o resni volji delavstva. Shod je bil sicer jako živahen, ali izvršil se je v popolnem redu. Nekateri udeleženci so pozneje še demonstrirali pred Luckmannovim stanovanjem, ki je tako lahko izpoznal, kaj sodijo delavci o „stališču“ veleposestnikov.

V **Ljubljani** je bil dne 19. t. m. izvrstno obiskani ljudski shod v areni „Narodnega Doma“. Dnevni red je bil: „Splošna in enaka volilna pravica ter splošna stavka.“ Predsednikom je bil izvoljen sodrug Tokan, podpredsednikom sodrug Zupan. Zapisnikarjem sodrug Sitar. O predmetu, ki je bil na dnevnem redu, je poročal sodrug E. Kristan. Pojasnil

je momentno situacijo in je naglašal, da se je pač položaj nekoliko poboljšal, da pa delavstvo še ne more odložiti orožja, temveč mora biti slej kakor prej pripravljeno, da porabi eventualno tudi zadnje sredstvo: splošno stavko. Protestiral je tudi proti insinuciji „Slov. Naroda“, da hočejo delavci terorizirati trgovce; to je samo poizkus, da bi se naščevalo trgovce proti delavcem in to postopanje je teroristično. Pozval je delavce, naj dne 28. t. m. ustavijo delo kot simbol, da so pripravljeni za splošno in enako volilno pravico, če bi bilo treba, na-stopiti z vsakim, svrli primernim orožjem, ki jim je na razpolago. Izrekel je še gosp. Štefe nekoliko besed, in ker se ni nihče več oglasil za besedo, je predsednik zaključil shod.

Celo vrsto shodov so priredili delavci raznih strok in raznih podjetij v Ljubljani pre-tečeni teden. Na dnevnem redu so bile povsod priprave za manifestacijo dne 28. novembra. Vsi shodi so se izvršili v popolnem redu in z zadovoljujočim uspehom.

Železničarski shod je bil v ponedeljek zvečer v Ljubljani v salonu gostilne pri „Stajercu“. Z veseljem beležimo, da je bila ude-ležba jako dobra, kar priča, da je tudi med ljubljanskimi železničarji minila tista letargija, ki je predolgo ovirala vsako resno delo in ubi-jala vsako voljo. Salon je bil poln, ravno tako tudi soba pred salonom. Poročal je sodrug E. Kristan o splošni in enaki volilni pravici in je z različnimi fakti ilustriral, kako potrebna je ta pravica tudi za železničarje in za zbolj-šanje njihovega gmotnega položaja. Shod je burno pritrdjeval, in železničarji so sklenili, da se udeležijo manifestacije dne 28. novembra. Deputaciji, ki pojde na Dunaj, da zastopa ljubljansko delavstvo pri ondotni demonstraciji pred parlamentom, se pridružijo tudi železničarji. Državni železničarji vložijo na ravnateljstvo prošnjo, da dovoli tistim, ki niso v službi nujno potrebni, tisti dan prosto.

Kovinarji so imeli v ponedeljek zvečer shod v hotelu pri „Grajzerju“. Obe sobi sta bili natlačeno polni. Zastopane so bile tovarne Tönnies, Žabkar in Tschinkel. Delavci so sklenili dne 28. novembra praznovati ter udeležiti se manifestacije. Glede praznovanja stopijo v dogovor s podjetniki.

Idrija. Okrajna organizacija je sklicala na dan 19. novembra javen ljudski shod k „Cr-nemu orlu“ z dnevnim redom: Boj za splošno in enako volilno pravico. Referiral je sodrug Ivan Straus, ki je po-kazal v svojem lepem govoru na Avstrijo kot državo privilegij, kateri morajo pa izginiti, da zavlada enaka pravica za vse. Po njem je po-ročal sodrug A. Kristan o sklepih okrajne organizacije. Predlagal je naslopo: 1. dne 28. novembra se ustavi za ta dan delo v jamah, v tovarni, v kovačiji, na stavbenem oddelku; le strojni oddelek, umetni plezalci, sesalci, zvonarji, ognjevarstveni čuvarji ter neizogibni tovarniški kurjači naj gredo v toliko na delo, da se ne bo godila škoda; 2. trgovce in obrtnike se potom občinskega urada naprosi, da ta dan dopoldne zapre svoje lokale in z de-lavci vred manifestujejo za splošno in enako volilno pravico; 3. prvo točko resolucije naj vzame v izvršitev krajevni odbor rudarske za-druge, drugo točko predsedstvo shoda. — Oglasil se je k besedi dekan in dež. poslanec Arko, ki je pripovedoval o usodi splošne in enake volilne pravice v deželnem zboru. H koncu pa pravi: „Mislim, da bi ne bilo prav, ako bi tudi vi, dragi rudarji, ustavili delo na 28. t. m. Zdaj so Vaše zahteve, dane zadnjič v roke poljedelskemu ministru, v dobrem stanju. Nadsvetnik Posch je prišel po ministrovem nalogu v Idrijo in je sedaj tu, da se končno odloči o Vaših zahtevah. Slabo bo vplivalo nanj, če Vi ustavite delo.“ Zagrmeli pa so klici: Mi ustavimo delo, ker se gre za pravice! Zahteve naše ni treba mešati zdaj v to! Farbanje! Dekan Arko je videl, da ni mesta za njegovo sladkarijo in — preobrnil je ost svojega govora: „Ja, no, če pa hočete že 28. t. m. praznovati, no, pa pojdite k direkciji in recite, da bi Vi že delali ali moralno da ste prisiljeni ustaviti, ker se to po celi Avstriji godi itd. Fejklici so zadoneli po dvorani, in sodrug A. Kristan je povzel besedo ter g. poslancu pošteno odgovoril. Dejal je: „Tukaj imate Kristusovega namestnika, ki pridiga vedno: Ne laži, ne napeljuj h krivemu govorjenju, tukaj-le pa sam navaja

vas k lažem, h krivemu lažnivemu govorjenju. — Sram ga bodi, fej — je do-nelo po dvorani. In sodrug Kristan je ob-deloval tega blagoslovljenega namestnika, da je bilo veselje. Vzel je klerikalce temeljito na rešeto ter, kazoč na Luegerja in klerikalce na Dunaju, ilustriral črne namene klerikalcev. De-kan je odgovarjal in vnel se je poučen go-vorniški dvoboju, v katerem je razsekljal sodr. A. Kristan temeljito klerikalnega reprezentanta v Idriji. — Končno se je soglasno spre-jelo predloge glede ustave dela in drugo, kar je bilo predlaganega. Na dan 28. novembra bo torej idrijski rudar praznoval ter s tem pokazal, da je solidaričen z ostalim avstrijskim proletarijatom.

Dne 26. t. m. bo zopet shod za volilno pravico.

Dne 28. t. m. shod na prostem na sta-rem trgu, sredi mesta. Po shodu demon-strativni izprevod, v katerem pojde delavstvo okrog mesta pod rdečimi praporji, da mani-festira za splošno in enako volilno pravico.

Naprej, za dosego splošne in enake vo-lilne pravice!

Radovljica. Za naš mali trg je bil shod v nedeljo, 12. t. m. popoldan impozanten. Znano je, da pri nas ni nobene industrije; nekaj obrt-nije imamo, dominira pa uradništvo in zato so se nasprotniki vedno smehljali, če je bilo go-vora o socialni demokraciji v Radovljici. Pa vendar prodira ideja socializma tudi pri nas zmagovalno in težko bi se posrečilo drugi stranki prirediti tukaj tak shod, kakor ga je imela socialno-demokratska stranka. Prostori Bastlove gostilne so bili natlačeno polni. Samih domačinov se je zbralo več kakor 200, in to je gotovo jasn dokaz, da se ta struja ne bode z nobenim sredstvom več zaježila. Predsed-nikom shoda je bil izvoljen sodrug Šlibar star. O splošni in enaki volilni pravici je go-voril sodrug E. Kristan iz Ljubljane. Z mar-kantnimi črtami je naslikal krizo avstro-ogr-skega dualizma, ki je nosil kal pogina že od začetka sem v sebi. Ilustriral je nezmožnost sedanjega parlamenta za plodonosno delo in dokazal je, da samo temeljita preosnova držav-nega zbora na podlagi splošne in enake vo-lilne pravice lahko spravi državo v drug tir in reši narodno vprašanje v smislu narodne avto-nomije in popolne enakopravnosti. Povedal je, kakšno stališče zavzema vlada vzpričo ljudske zahteve, in je naznanil, da so delavci po vseh krajih sklenili, stopiti tudi v stavko, ako bode treba. Burni klici: „Tudi mi! Tudi mi!“ so pokazali, da je radovljiško delavstvo popolnoma solidarno z delavci cele države. Govornik je dejal, da socialni demokratje v času, ko se iz-rekajo vse slovenske stranke za splošno in enako volilno pravico, nočejo delati nobenih rekriminacij o preteklosti, zahtevajo pa, da ljubezen do volilne pravice ne ostane samo platonična, temveč, da se pokaže v dejanju. Ostro je kritiziral postopanje veleposestnikov v kranjskem deželnem zboru in je končno izrekel prepričanje, da se bodo tudi radovljiški delavci borili, dokler ne zmaga splošna in enaka volilna pravica. Poldrugni govor je naredil velik vtisk in sledilo mu je glasno odobravanje. — Vzlic predsednikovemu vabilu se ni nihče več oglasil za besedo. Na shodu je bilo pač nekoliko pristašev drugih strank, toda nihče ni ugovarjal. Predsednik je toraj zaključil shod.

Trbovlje. Zadnjo nedeljo so trboveljski rudarji ponovili demonstracijo za volilno pra-vico. Pazniško društvo je namreč priredilo obhod in shod in naši sodrugi so sklenili, da se akcije udeležijo. Zbralo se je skoraj še več ljudi kakor zadnjič. V sprevodu je bilo naj-manje 3000 oseb. Hrastniški sodrugi so prišli v večjem številu čez hrib in prinesli so s seboj veliko rdečo zastavo. Trboveljski sodrugi so imeli tudi svojo veliko rdečo zastavo in tablice s primernimi napisi. Na čelu spreveda so ko-rakali zopet 3 reditelji; potem je prišla vrla naša godba, za njo politični odbor in končno nedogledna masa. Ob 3. uri so odkorakali od Lesjakovega vrta. Sprevod se je pomikal skozi trg in se je končno vstavil v Žagarjevi krčmi. Takoj so bili vsi prostori, vrt in dvorišče na-polnjeni. Kmalu potem so prišli člani pod-pornega društva s svojo godbo; bilo jih je le malo, oh kako malo... Shod je otvoril g. Leb. Potem so bili izvoljeni za predsednika sodrug Rinaldo, za namestnika sodrug Ra-

tajc, za tajnika sodrug Šoln. Prvi je govoril g. Rebek iz Celja. Zavzemal se je hudo za volilno pravico in povedal, da so sklenili celjski slov. meščani, da bodo podpirali delavce v slučaju splošne stavke. Za njim je govoril sodrug Linhart. Razjasnil je temeljito vprašanje volilne pravice in odobravanje je bilo splošno. Potem je vprašal člane podpornega društva, jeli bodo tudi v splošni stavki storili svojo delavno dolžnost, kar so potrdili; s tem so zastavili svojo čast in — vederemo! Gosp. Koželj iz Celja je prečital in predlagal resolucijo, ki se glasi: „Delavci, zbrani na današnjem shodu, zahtevajo od slov. poslancev, da v drž. zboru z vso močjo izvršujejo enako, tajno in splošno volilno pravico. Tudi se pridružujejo sklepom avstrijske soc. dem. stranke, izbojevati te pravice, če treba tudi z generalnim štrajkom in delavstvo v tem boju vztrajno podpirati.“ Za revolucijo so glasovali tudi socialisti; vsled tega je bila sprejeta soglasno. Potem je govoril še gosp. Gostinčar mlajši iz Ljubljane par besedi. V končnem govoru je razjasnil sodr. Linhart naše stališče napram klerikalcem. Doslej ste bili vedno protidelavski, z veseljem pozdravimo, ako ste se izpreobrnil. S tem je bil shod zaključen in odkorakali smo v istem redu nazaj. Vse se je zgodilo brez nereda in naravnost vzorna je bila delavska disciplina. Omeniti moramo še, da je oblast pokazala zopet svojo kratkovidnost. Dobila je asistenco orožnikov in domači ter tuji žandarji so bili zbrani v šoli. Tako postopanje zna res le provocirati. Občinski policaj Homolak je tudi kazal svojo debelo postavico med ljudstvom, ali sodr. Linhart ga je hitro odpravil. Kadar garantiramo mi za red, bo tudi red! Kadar bo pa oblast pošiljala policaje in žandarje, ne prevzamemo nobene odgovornosti! Kakor hočete, tedaj slavni gospodje!

Zagreb. Tudi hrvatski delavci so sklenili, aktivno nastopiti za splošno volilno pravico. V naši deželi, kjer vlada birokracija skoraj nemejeno in je volilna pravica taka, da ne more biti izvoljen skoraj nihče, za kogar ne glasujejo od vlade odvisni uradniki, je socijalno-demokratsko delavstvo že davno s strastnim zanimanjem zasledovalo boj ruskega, ogrskega in avstrijskega proletariata. Ker se na Hrvatskem navadno kopira to, kar se zgodi na Ogrskem, je bilo pričakovati, da bode uplival Fejervaryjev volilni načrt tudi na hrvatske razmere. Ali v zagrebški banski palači se nič ne gane in sedaj je potrpežljivost delavstva pri kraju. V soboto, 11. t. m. je bil tukaj velikanski shod, na katerem se je zbralo najmanj 3000 ljudi. Bilo je zelo živahno in poslušalci so s strastnimi klici spremljali krepka izvajanja govornikov. Shod je soglasno sprejel resolucijo, ki zahteva za hrvatske delavce iste pravice, za katere se bore ruski, ogrski in avstrijski delavci, ter izreka, da hrvatski delavci ne bodo mirovali, dokler ne dosežejo splošne volilne pravice. Iz peterih udov obstoječa deputacija, ki je bila voljena na shodu, predloži resolucijo hrvatskemu saboru. Po shodu je bila demonstracija na ulici, pri katerem je prišlo do neznatnega sprijema s policijo.

Velik shod bode v nedeljo, ob 10. uri dopoldan v Trstu v gledališki dvorani „Narodnega Doma“. Poročevalec sodrug Etbin Kristan iz Ljubljane.

Strokovni pregled.

Izvenreden strokovni kongres bode dne 8., 9. in 10. decembra t. l. v „Delavskem domu“ na Dunaju. Dnevni red se glasi: „Diference med strokovnimi komisijama na Dunaju in v Pragi ter njih odnošaji napram centralnim strokovnim organizacijam“. Imena delegatov je naznaniti tajništvu strokovne komisije na Dunaju, VI., Mariahilferstrasse 89a najpozneje do 1. decembra. V smislu statuta pride na 500 udov po en delegat.

Klesarskim delavcem se naznanja, da so delavci s kamnom v Belemgradu (v Srbiji) sklenili z vsemi podjetniki tarif. Ker pa ga trdka Ivan Bertot ni hotela sprejeti, so delavci sklenili, da tam nihče ne prevzame dela. Vse sodruge prosimo, naj upoštevajo ta sklep srbskih sodrugov. Nabrežinski delavci naznanjajo obenem, da je bil ondotnemu delavcu Alojzu Delmullu ta sklep znan, pa je vendar

šel na delo k Bertotu. Delavci so vsled tega sklenili, da pretrgajo z njim vse stike, kar naj sodrugi vzamejo na znanje.

Tiskarske obravnave z delodajalci glede obnovitve tarifne pogodbe, ki poteče koncem leta, so se razbile, ker so delodajalci trdovratno prezirali najvažnejše zahteve delojemalcev. Tiskarski boj je postal torej neizogiben in v nekaterih mestih je že začel. V Gracu in v Innsbrucku n. pr. delajo tiskarji, ne da bi se pri delu bolj gonili, kakor je človeško; torej na nekak način „obstrukcija“. V večjih tiskarnah se to že močno občuti; dnevnik izhajajo prepozno in v manjšem obsegu kakor navadno.

Gospodarski pregled.

Tržaške delavske zadrage. Nadzorovalni odsek naznanja: Tedensko pregledovanje izmenjanih znamk se je vršilo pravilno in v popolnem redu. Priravnanje listkov o vplačilih z blagajniško knjigo je pokazalo redno in točno vpisavanje in vračunavanje obrokov. Pregledane so bile tudi dnevne bilance skladišč, računi, stroški in nakupi, ter se je našlo vse v popolnem redu. Odsek nadzorovalnega sveta je bil navzoč pri trimesečni inventuri v skladiščih; blago je odgovarjalo zapiskom. Revidirano blagajniško knjigo se je priravnalo z računi in z ostalimi prilogami ter z uloži in izvadki hranilnih ulog, ter se je pokazalo, da je uprava in vknjižba v popolnem redu. Pri skenitriranju blagajne dne 26. oktobra se je našlo gotovine 2996'08 kron, kar popolnoma odgovarja vknjiženju. — G. Mervitz, M. Mincus, L. Demarchi, F. Sešek, A. Suban, F. Blasina, L. Cerkenitz.

Umetnost in književnost.

Slovensko gledališče. Najnovejši novit je „Mala Dorit“. Šablona za take komedije je znana in rekviziti tudi. Schöntan razume tako fabriciranje in Dickens ne more pravzaprav nič za to. Pri tej veseli igri se človek lahko smeje in joka; kdor je po nedolžnem zaprt, dobi svobodo in še bogastvo zraven. Tisti, ki se ljubijo, se „dobé“. Princ je tudi poleg, seveda pravi teaterprinc. Majhnega zamorčka se tudi vidi. Mein Liebchen, was willst du noch mehr? Ker pa se stvar da prebaviti, ne bodi rečeno ničesar proti avtorju, ne proti gledališču. Igralo se je v splošnem dobro. Omeniti je gđc. Krojsovo pa gg. Lier, Dobrovolny. skoraj da tudi gosp. Verovška in gospo ter gospoda Danilo.

Slovenska opera. Štirikrat so letos peli Čajkovskega veliko romantično opero „Pikova dama“, katere libreto je sestavljen po znani Puškinovi noveli istega imena. Za pokrajinske razmere je bila uprizoritev in izvedba v celoti prav dobra. Vendar pa bi bilo potrebno, da se posveti nekaterim posameznostim več kritične pozornosti, kakor je splošno v navadi; kajti kritika ima nalogo pomagati in pospeševati, česar se pa s samo hvalo ne doseže. Navada je n. pr., da se gospoda Orželskega samo slavi. Nikakor nočemo zmanjšati njegovih zaslug in priznati se mora, da je bil v zadnjih slikah res izvrsten; ali povedati se mora pač, da bi mu bilo treba še precej šole. In od opernega pevca se dandanes ne zahteva samo, da dobro poje, temveč tudi da igra. Tista italijanska manira, ki navaja pevca, da se postavi kolikor mogoče v ospredje in da tam nekako demonstrativno zapoje svojo arijo, je neznosna. Mučno je tndi gledati, kako včas suje glasove iz sebe; tistih gest kar ni mogoče gledati. V tem oziru je že g. Ouřednik vse drugačen; njegov nastop v „Pikovi dami“ — pel je partijo kneza — je bil res eleganten. Že njegova neprisiljenost upliva jako prijetno na gledalca; pa tudi poslušalca zadovolji popolnoma. Gospa Skalova je zaslužila vso hvalo, ki jo je žela. Pri duetu pred glasovim v drugi sliki bi bili želeli zlasti pri zadnji reprizi nekoliko več točnosti. Dovolj naj se nam tudi omeniti, da je mesec v predzadnji sliki kaj čudno skakal med oblaki. To so pač malenkosti, ki jih ne bi bilo težko popraviti.

Društvene vesti.

Zveza delavcev s kamnom. (Skupina Nabrežina II.) Dne 7. t. m. je bil izvenredni zbor skupine, katerega se je udeležilo lepo število

zavednih klesarjev. Predsednik je pozdravil navzoče ter je z veseljem konstatiral, da vsa nasprotstva niso omajala zavednosti nabrežinskih klesarjev in jih „niso ustrašila“; delavci vidijo, da jim je organizacija edina zaslomba ter ji ostanejo zvesti kakor v prejšnjih časih. Dnevni red in zapisnik je bil odobren, poročilo se je sprejelo na znanje. Pri nadomestnih volitvah je bil izvoljen za podpredsednika sodrug Jos. Marica, za družega tajnika sodrug Jos. Kosolo, za oskrbnika pa sodrug A. Temporini. Razpravljalo se je o raznih društvenih zadevah. Računsko poročilo izkazuje:

Dohodkov:	a) tedenski doneski	K 1267'20
	b) vpisnine	„ 30'70
	skupaj	K 1297'90
Izdatkov:	a) razni stroški	„ 658'99
	b) don. za centralo	„ 566'67
	skupaj	K 1225'66

Prebitek 31. oktobra 1905 . . . K 72'24

Akademija, znanstveno društvo v Ljubljani, je pričela svoje drugo poslovno leto in vabi vsa društva in organizacije, ki žele predavanj, naj sporočajo svoje želje društvenemu odboru. Kadar priredi „Akademija“ predavanje v Ljubljani, bode odbor obvestil zastopnike ljubljanskega delavstva, da naznanijo to organizacijam. Društvo vabi vse delavce, da se mnogoštevilno udeležujejo njegovih predavanj.

Raznoterosti.

Sveta narodnost. Socialni demokratje so — to ve celi svet — brezdomovinci, ljudje brez narodnosti i. t. d. Patentiranim patriotom pa je narodnost sveta, n. pr. princu Ferdinandu Marija bavarskemu, ki se omoži s sestro španskega kraljička Alfonska in je zato postal pretečni teden Španec. Gospodična princesa je zelo bogata, mastno apanažo mu bode moral španski narod, ki lakote pogiba, tudi plačevati — in tako izpremeni rojeni vodja naroda svojo narodnost ena, dve, tri, kakor preobleče drug človek srajco. Brezdomovinci so pa vendar le socialni demokratje.

Aristokratski socializem. V Avstriji mr-goli vse takih ljudi, ki so prav kratek čas „služili“ državi kot ministri, pa dobivajo za to do smrti penzijo. Ker vlada vedno tarna, da nima denarja za starostno zavarovanje delavcev, je zanimivo vedeti, koliko ga ima za starostno zavarovanje ministrov. En sam primer naj zadostuje. Klerikalni vodja grof Hohenwart, ki je bil dolgo časa tudi „slovenski“ poslanec, je bil leta 1871 nekaj več kakor osem mesecev minister. Zato je dobil 16.000 kron penzije na leto, t. j. do smrti 470.000 kron. Da mu ni bilo treba stradati, je postal pa še predsednik najvišjega računskega dvora in je dobival 24.000 kron na leto. Skupaj je spravil torej vsako leto 40.800 kron v žep in ker je bil tudi poslanec, je dobil od države do svoje smrti več kakor 1.142.000 kron. Lahko je razumeti, zakaj taka gospoda ne mara slišati ničesar o splošni in enaki volilni pravici.

Harem turškega sultana je prav draga igrača; proračun zanj iznaša „samo“ 70 milijonov kron na leto. Po 100 dam iz harema se omoži vsako leto in vsaka dobi 150.000 kron dote. Manj kakor 300 jih ni nikoli v haremu. Vsak uradnik gleda, da spravi svoje hčeri notri.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci!

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitnem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Darovi.

Za agitacijo za splošno volilno pravico so darovali v Trstu: Zidarji 10 kron in peki 7 kron; po eno krono: Jernejčič A., Jernejčič F., Merkelj, Kopač, železničarji obstrukcionisti, Kermolj A., Fass-tta D.; K 1'20 I. Marašurič; po 40 vin.: Stok J., Mešek, Rupnik, N. N. Krainer, Cera, Gattolin. Žigon; po 20 vin.: Fuk, Gruđen, Fonda, Jaklič, Lavrenčič, Skorupka, Benčič, Regrič, Klarič, Berton, Žvan, Vegočič, Lampič, Bučan, Kramlej, Kermelj R., Cerutti, Baudelj, Cadruid, Beg; po 10 vin.: Bonzel, Osrečki, Menegeti, Berrotti, Alič, Svagelj, Doljak, Iv. Regent, 80 vin., Stolia, 30 vin., Doljak A., 60 vin., Pipan 24 vin. — skupaj 33 K 94 vin.

Okrajna bolniška blagajna v Zagorju
naznanja cenjenim članom in delodajalcem, da se
preseli 15. novembra t. l.
s svojo pisarno iz dosedanjih prostorov v novo hišo
občinskega konsumnega društva v Zagorju štev. 99.

Kavarna
„Unione“
preje „Tedesco“
se priporoča cenjenim soderugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena
gostilna
v ulici S. Giovanni v Trstu.
Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter-Zeitung“ in „Laboratore“.

„HOTEL BALKAN“ TRST
— Piazza della Caserma —
3 minute od južnega kolodvora in poleg pošte s 60 moderno opremljenimi sobami.
Restavracija — Dunajska kuhinja — Kavarna.
Za goste hotela posebna restavracija v I. nadstr.
Dvigalo. — Električna razsvetljava. — Kopališča.
Shajališče tujcev.
Franjo Dolničar, hotelir.

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste
Alessandra Levi Minzi-ja
Trst — Piazza Rosario 2 — Trst
(šolsko poslopje).
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Naši zapiski
Edina slovenska revija.
Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani.

Naročnina: Za celo leto K 2.80, za pol leta K 1.40, za četrt leta 70 vin.

Ravnokar je izšla
Prešernova številka.
Uredil dr. Ivan Prijatelj.

Ta številka obsega tri pole v ličnih platnicah, ima 3 slike in sledečo vsebino: Ivan Cankar: Še en simbol. — Oton Zupančič: Visavis. — Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik v Ljubljani. — Josip Regali: Zajčev Prešeren kot spomenik. — Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega duševnega življenja. (Predavanje v „Akademiji.“) — Etbin Kristan: Krst pri Savici. — Albin Prepeluh: Prešeren je ljudski pesnik. — Dr. L.: Aforizmi. — Dr. Ivan Prijatelj: Od uredništva.

Prešernova številka „Naših zapiskov“ stane za naročnike 48 vin., za nenaročnike 80 vin.

„Drama Prešernovega duševnega življenja“, predavanje g. dr. Ivana Prijatelja ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani, je tudi izšlo v posebnih odstiskih iz „Naših zapiskov“ in se dobivajo po 40 vin. pri upravnistvu „Naših zapiskov“ v Ljubljani.

Žepni koledar
za slovenske delavce

izide vsled nepričakovanih zaprek prihodnji mesec. Okrašen bode s **tremi slikami**. Vsebina bode jako bogata in poučna.

Cena: V usnje vezan 1 K, v platno vezan 80 vin., v polplatno vezan 72 vin.

Naročila se pošilja na naslov: **Ivan Mlinar, Ljubljana, Krakovski nasip 16,** ali pa na upravnistvo „Naših zapiskov“, Ljubljana.

V založbi „Naših zapiskov“ se še dobi:

8. številka III. letnika: **Nekaj kulturnih zavodov slovenskih**, po 24 vin.

10. in 11. številka III. letnika: **Prešernov spomenik**, obsežajoča 48 strani, z lepim ovitkom, za naročnike po 48 vin., sicer franko po 80 vin.

I. S. Machar: **Magdalena**, povest v verzih, poslovenil A. Dermota, po 2 K.

Abditus: **Občina in socializem**, 70 vin.

P. Mihalek: **Iz nižin življenja**, 1 K.

Za agitacijo pripravne so brošurice:

Vun z volilno pravico (po 4 vin.)

Program socialne demokracije (po 4 vin.)

Zvišanje duhovskih plač (po 10 vin.)

Ako se jih naroči več, se dovoljuje rabat po dogovoru.

Vseučiliška predavanja po 10 vin. (brez pošt-nine).